

Vychází 1., 10., 20.
každého měsíce o 10.
hodině. Expedicí se
nachází u Roberta
Veita v Nových ale-
jích č. 116.

DALIBOR.

Předplácí se: čtvrtl.
1 zl., půll. 2 zl.,
celor. 4 zl. rak. č.
S poštou: čtvrtl. 1 zl.
15 k., půll. 2 zl. 30 k.,
cel. 4 zl. 60 k. r. č.

Hudební časopis s měsíční notovou přílohou.

Odpovědný redaktor:

Emanuel Meliš.

Nakladatel:

Robert Veit.

Ruská lovecká hudba.

Dle Theod. Rodea.

Jan Antonín Mareš je vynálezce ruské lovecké hudby, při níž, jak známo, každý hudebník toliko nad jedním tónem vládne. Toto kuriosum je jediné ve svém způsobu a slušno, by se čtenářstvo s historií hudby této blížeji seznámilo.

J. A. Mareš narodil se r. 1719 v Chotěboři v kraji Čáslavském, kdež jeho otec inšpektorem nad stavidly byl.

M. jevil již v mládí svým nevšední nadání co výkonný hudebník a obral si později lesníci za výhradný nástroj, jímž získal si svého času znamenitého jmena. Seznámiv se v Berlíně se synem velkokanclíře hraběte Bestuževa přijal nabídnutí jeho a odebral se s ním r. 1748 do Petrohradu, kdežto nabyt co hornista skvělého zaopatření. Co výkonný hudebník i co učitel získal si tam úcty i lásky a proslaviti se musel nejednou při koncertech nástrojem svým oblíbeným, neboť na slovo vzatí hudebníkové doby tehdejší nelíčeně vyslovili podivení své, které zbouzel lahodný a měkký tón jeho. U mecenáše svého překvapil jednou mistrnou hrou svou cárevnu Alžbětu v té míře, že si jej vyžádala za solo-hornistu pro cářskou zpěvohru. Stav se takto komorním hudebníkem v cářské službě, hrával v divadle i ve dvorních koncertech s velikým úspěchem a zalíbil se nemálo dvornímu maršálkovi a nejvyššímu zpravci divadla i kapelly Semenu, Kyriloviči Naryškinu, pravému to mecenáši veškerého umění. Rozmluva s dvorním maršálkem o zlepšení loveckých rohů, tehdy ještě velmi hrubých — přiměla Mareše k tomu, že usmyslil se na tom, aby každý hudebník jen jeden tón hrál, čímž bylo možná vyhověti těžkostem všem. Tímto způsobem vznikla za cářny Alžběty r. 1751 lovecká hudba. Maršálek Naryškin dával obyčejně všechny lovecké rohy naladiti do D-dur, tak že strojzvuk d-fis-a-d čtyřikrát, tedy 16 hudebníky hrán býval. Chtě z toho povstalou je-

dnotvárnost odstraniti a sice použitím ještě jiných nástrojů rozkázal komornímu hudebníku Marešovi, aby přemýšlel, jakby v této věci prospěchu docíliti bylo. Obtíž celá záležela v tom, že bylo tu spojití dva z cela různé živly, hudbu totiž skutečnou doprovázeti jednotvárným průvodem naučených laiků. Mareš vyhověl neshodě takto: dal zhotoviti lovecké rohy v objemu dvou oktáv v škále chromatické a každý hudebník měl jen jeden tón na starosti. Později ovšem přihodilo se, že, neměl-li sbor lovecký žádoucí ráznosti, některý hudebník 2 i 3 tóny hrával, že na př. c hornista převzítí musel i Cis roh. Všechny pak rohy ladíval dle vládnoucí právě teploty.

Chlapci, jakmile naučili se s loveckým rohem zacházeti a rytmicky od 1 do 4 počítati uměli: musívali solo neb unisono z hlasu vypsaneho z partitury odehrávati. Jelikož neznali not, psával jim Mareš místo paus zláštní znaménka, která museli počítati, až do noty, kteron měli troubiti. Tak psal jim pausy v $\frac{1}{4}$ taktu: ; noty však psal mezi těmito pausami a pročež linií notových nebylo žádných. Název tónu a naznačení oktávy bylo nad každým kusem napsáno. Rozměr časový při každé skladbě ponechával Mareš citu chlapců, a každého zlášť cvičíval v tom. Skutečná hudba lovecká, jež nejprvé jen doprovázívala ony rohy lovecké, záležela v 12 lesn. rohů, 2 polnic a 2 poštovských trubek. Mareš napsal první 4 kusy z D-dur, použiv 6 lesních rohů do D, 2 rohů do A, jiných dvou do G, a jeden do Cis a poslední do E, nahradiv takto prostřední a nejnižší tóny, které chybí D-rohům. Poněvadž ne vždycky a v tentýž čas nemohl hornisty při ruce míti, trvalo popsane obzazení jediné jen rok. Napotom žádal jej dvorní maršálek, aby naučil 12 mužů z podaných jeho hře na lesní roh. Mareš nahlížeje, že požadavku maršálově za rok dostati nelze — neboť lesní roh patří k nejobtížnějším nástrojům hudebním — přišel na novou myšlénku; odhodlal se totiž zkusiti, zda-liby nebylo možná, loveckou hudbu založiti vynecháním všech jiných nástrojů a použitím výhradně jednotvárných loveckých

rohů. I sebral lidi, již neměli ani nejmenšího ponětí o hudbě a založil lovecký sbor. Napsav jim dvě snadně trojhlasné skladby jal se v tichosti sbor svůj učiti a cvičiti. Maršálek hartusil naň, aby již začal s vyučováním lesnímu rohu. Mareš však, dlouho omlouvaje se odpověděl jemu, že by snad zalíbila se lovecká hudba, kdyby se hrálo jen na lovecké rohy. Vzdor tomu, že maršálek tvrdil, že to holá nemožnost, nespustil se Mareš zámyslu svého a pracoval usilovně, aniž kdo věděl o tom.

Dávala se veliká slavnost. Maršálek domnívaje se, že by již Mareš ukázati mohl, jakého výsledku docílil vyučováním svým, nařídil mu, aby provozoval hudbu. Ještě stolovali hosté, an zazněl ze zahrady maršákovy Marešem uspořádaný koncert, nová to zcela a přepodivná lovecká hudba. Dojem hudby byl takový, že všichni hosté radostí od stolu vstali a maršálek českému mistru okolo krku padl vřelý dík mu vzdávaje za velikolepé ono překvapení. Na to povoleno bylo Marešovi loveckou hudbu provozovati v témž způsobu, který důmyslně vymyslel. Nyní dal Mareš zhotoviti tolik rohů loveckých, že obsáhly tři úplné oktávy.

Až do roku 1757 byla Naryškinská lovecká hudba soukromní, když však leta téhož vrchní císařský lesní Naryškin zařídil veliký lov ke cti přítomné císařovně Alžbětě a vládčyně s oblibou uslyšela novou hudbu tu, nařizeno Naryškinovi, aby vybral z císař. lovců tolik lidí, žeby se z nich pro císařovnu mohl zříditi také takový sbor. Mareš stal se pak císařským hud. ředitelem a působil znova velmi účinně. Za panování císařovny potomní Kateřiny II. zdokonalila se ještě hudba tato. V letech 1763 až 1775 provedl řed. Mareš s rozmnoženým sborem svým celou zpěvohru „Alcestu“ od Raupacha. Tehdáž dal od soustružníka nadělati mnoho dřevěných rohů, které byly kuželovité a ne tak parabolně točeny jako mosazné. Byly koží potaženy a držely předepsané ladění; tón jejich byl jemnější a dušenější, nežli z mosazných nástrojů a měl větší podobnost s tónem lesních rohů.

R. 1777 provedl Mareš 6 ouvertur a arií ze zpěvoher, čtverohlasné fugy a symfonie v tomtéž tempu, v kterém hrány bývaly na jiných nástrojích. Přednost hudebníků zbuzovala obdiv, leč naladění nástrojů bylo ještě velmi nedokonalé. I vymyslel mistr náš stroj zvláštní, mosazné to pouzdro, které se přidělalo dole na každý lovecký roh dvěma šrouby. Strojem tím bylo lze, ač prodloužen-li byl anebo zkrácen, hloub či výše naladiti nástroje.

Jan Ant. Mareš zemřel 30. máje 1794 v Petrohradě. Zdlouhavou nemocí sklíčenému nebylo lze loveckou hudbu v té míře zdokonaliti, jak přál sobě, leč podařilo se to později prof. a kapelníku K. Lauovi,

skladateli Sartimu a Rusovi Silovi Dementěvičovi Karejinu. Poslední užíval již výborných nástrojů a psal, an měl cvičené hudebníky, noty, přestávky i odznaky na jednu z pěti linií. Posléze obsahovala celá lovecká hudba 54 celých a půltónů, od contra A totiž až do tříčárkovaného a. Všechny tóny byly dvakrát obsazeny; bylo tedy potřebí 91 loveckých rohů, a 36 až 40 hudebníků. Ano doveden i zprávný a rychlý trillek. Za císaře Pavla I. dosáhla lovecká hudba největší dokonalosti své, a ještě za Alexandra I. pěstována a provozována jí. Bylatě hudba tato matkou všech potomních mysliveckých hudeb a zanikla teprv po 70 letech, když totiž nástroje kovové s klapkami vynalezeny byly, čímž vojenská pravá hudba byla vlastně založena. Ruská myslivecká hudba povstala z popsané lovecké hudby, až za císaře Mikuláše I. který nových vynálezů povšimna si, nynější vojenská hudba ruská založena byla.

Tolik o ruské lovecké hudbě a zakladateli jejím, krajanu našem, Marešovi. Podotýkáme ku konci, že hudba tato i ve vlasti naší a zakladatelově byla známa. Hrabě Spork totiž měl v minulém století loveckou kapellu, zřízenou za vzorem ruským. Snad svým časem bližší zprávy o poslední věci dáti bude nám lze.

Šmilovský.

Část theoretická při vyučování na piano.

Podává Fr. Blažek.

(Pokračování.)

17. *Ot.* Jaké jsou změny spojené s převratem intervallů?

Odp. Převratem se promění terce v sextu, kvinta v kvartu, septima v sekundu; z velkých intervallů povstanou malé, z malých velké, ze zmenšených zvětšené, ze zvětšených zmenšené, ba i charakter intervallů neostává tentýž.

18. *Ot.* Co má převrat intervallů za účel?

Odp. Jmenovitě aby se získalo větší rozmanitosti v harmonii a v melodii, jakož i větší volnosti v rytmickém pohybu.

19. *Ot.* Co se dá o povaze intervallů vůbec souditi?

Odp. Velké intervally mají ráz mužnosti, veselosti, určitosti a vyznačují se jakousi jasností a ostrostí — malé jsou jemné, měkké, skrovné, — zvětšené intervally jsou znakem dráždivosti, netrpělivosti a napnutosti, neodolatelná jich žádost k postupu dosahuje při některém spojení nejvyššího stupně vášnivosti. Zmenšené intervally vzbuzují úzkost, bolest a požadují sestupu.

20. *Ot.* Jak se intervally rozřídí podle své zvučnosti?

Odp. Intervally se dělí podle své libozvučnosti neb nelibozvučnosti na konsonance a dissonance čili libozvuky a nelibozvuky.

21. *Ot.* Jakých vlastností jsou konsonance a jakých dissonance?

Odp. Konsonance jsou liboznějící a uspokojující, opačného účinku jsou dissonance.

22. *Ot.* Které intervally náležejí ku konsonancím a které k dissonancím?

Odp. Ku konsonancím náležejí velká i malá terce, velká kvinta a čistá oktáva a jejich obraty, malá i velká sexta, malá kvarta a čistá prima, všechny ostatní intervally náležejí k dissonancím.

23. *Ot.* Které intervally libě znějí a uspokojují nejvíce?

Odp. Nejvyšší stupeň libozvučnosti a uspokojenosti nacházíme při velké kvintě, čisté oktávě a primě.

24. *Ot.* Které intervally se vyznačují mírnou nelibozvučností?

Odp. Mírná nelibozvučnost jeví se malou kvintou, malou a zmenšenou septimou a jejich převraty.

25. *Ot.* V čem záleží volnost konsonancí?

Odp. Volnost konsonancí se zakládá v tom, že mají libovolné pokračování, a že se mohou podle libosti a potřeby znásobit.

26. *Ot.* V čem záleží obmezenost dissonancí?

Odp. Právě v tom, v čem se zakládá volnost konsonancí, v témž záleží obmezenost dissonancí, nebo každá dissonance (vyjmuče chromaticky zvýšené) musí sestupovat a pro svou nelibozvučnost nehodí se k zdvojnásobnění.

27. *Ot.* Podle čeho možná soudit, zdali v neliboznějším intervallu spodní neb vrchní tón jest dissonancí?

Odp. Je-li některý z původních intervallů nelibozvuký považuje se dolejší tón jakožto dissonance; je-li to však odvozený, tu naopak pokládáme hořejší tón za dissonancí.

28. *Ot.* Který prostředek zvláště slouží ku zmírnění ostrých dissonancí?

Odp. Ku zmírnění ostrých dissonancí prospívá to, užívá-li se jejich s přípravou anebo pouze co průchodních tónův.

29. *Ot.* V čem záleží příprava dissonancí?

Odp. Příprava dissonancí záleží v tom, nachází-li se nelibozvuký tón, jenž tuto dissonancí tvoří, již bezprostředně v predešlém souzvuku a pak v tomtéž hlase v tétéž výšce co konsonancí. (*)

30. *Ot.* Co dlužno v rhytmickém ohledu při užívání dissonancí pamatovat?

Odp. Co do rhytmu dlužno pamatovat, že podstatné dissonance †) nejlépe účinkují, přicházejí-li s těžkou dobou taktu příprava však a rozvod dissonancí, případnou-li na lehké doby. (*)

31. *Ot.* V jakém případě se užívá dissonancí bez přípravy?

Odp. Jenom mírných dissonancí, jako jsou m. kvinta septima na V. a VII. stupni v dur-tónině, na V. v moll-tónině nebo zmenšené septimy na VII. v tétéž tónině.

32. *Ot.* Které intervally nazýváme harmonické a které melodické?

Odp. Intervally, z nichž akkord sestává, slují harmonické, nenálezejí-li však k akkordu a slouží-li hlavně ku tvoření neb ozdobě zpěvu, nazýváme je melodickými.

33. *Ot.* V čem se zakládá povstání melodických intervallů?

Odp. Melodické intervally stávají se průtahem, průchodem, chromatickou změnou akkordních intervallů nebo konečně přicházejí-li části akkordu místo soudobně jednotlivě po sobě.

34. *Ot.* K jakému účelu se užívá melodických intervallů?

Odp. Melodické intervally hlavně slouží ku tvoření živé, samostatné od harmonie neodvislé melodie a vůbec přispívají k větší pohyblivosti, rozmanitosti a zajímavosti.

(Pokračování.)

Stav zpěvu národního a hudby v Haliči.

Podává *Adolf Pozděna.*

(Pokračování.)

Národní písní stala se také *G w i a z d k a* (Hvězdička) od *Vicenta Pola*, nápěv od *K o s o w s k é h o* Počátek její klade se do roku 1840. Je to nápěv velmi krásný, slovům přiměřený, pln bolu a smutku. Rhythmus je mazurový, jen že se velmi zvolna zpívá. Tím se ztratí ostrá mazurová akcentuací. Do roku 1846 padají dvě písně a sice: Píseň *obozowa* od *Kornela U j e j s k é h o* a píseň *krakovských košářů*. Nápěv první písně je krásný choral, jenž tak držán jest, jako náš choral „Šel jest Pán Bůh, šel do ráje.“ Druhý nápěv je *krakowjak*. Obě písně jsou revoluční a nyní

†) Podstatnými dissonancemi nazýváme ony, které náležejí k částim akkordu, náhodnými dissonancemi však ty, jež nenálezejí k podstatě akkordu a povstávají-li pouze průtahem, průchodem neb chromatickou změnou.

zapovězeny. Rok 1848 zrodil mnoho krásných písní i nápěvů, jen žel, že všem téhož roku vzniklým nápěvům slova politiky se týkající podložena a pro nás ztracena jsou.

V Haliči zpívá se mnoho písní, které se národními nazývají, ale od menšiny lidu se přednášejí. Z novějších nápěvů znárodněla jen jedna píseň, rozšířivši se po celé říši. Jako na Britana působí „God save the King,“ na Francouze „Marseillaise,“ na Rakušana „Gott erhalte unsern Kaiser,“ na Čecha „Kde domov můj,“ na Nizozemčana „Oranienlied“ atd., tak na Poláka účinkuje: *Jeszcze Polska nie zginie!* (Nápěv „Hej Slované.“)

Zde tedy končím pojednání své o zpěvích národních a přestoupím k národní hudbě.

Jako zpěvák tak i hudec je zde nevzdělán. Žádný nezná not a slyšíte-li takového houslistu venkovského, jak čistě hraje a jak svobodně smyčcem vládne, myslili by jste, že je to školou vytríbený houslista. Taký houslista nemá však o škole ani ponětí. Charakteristická hudba Haličská provozuje se vlastně na dvou nástrojích, totiž: na houslích a na basičce. Houslista hraje písně národní se všelikými závitinami (Schnörkel) a bassista ho doprovází. Doprovázení toto je směšné.

Basička má tři struny a dejme tomu, že jsou nalaďeny v a, d, G, tu bassista hraje vždy a a d, nechť houslista v jakékoliv tónině se nachází. Myslete si, jaký účinek taká hudba na Vás působiti bude, když na př. houslista první v těchto listech uvedenou kořomyjku v G-moll hráti počne a bassista jej v d-a doprovázeti bude.

Ze začátku je to nesnesitelné, avšak posloucháte-li dále, přivykne tomu poznenáhla sluch, neboť dominanta od G-moll je zajisté D, a tím to přijde, že bassista varhanní punkt držeti se zdá. Největší dobro je však, že nikdy housle a basička stejně laděny nejsou, pročež vlastně nikdy pořádný tón z basičky neuslyšíte.

Který na basičku hraje, škrábe jak mu libo, ale přec je podivuhodno, že vždy první osmičku dosti silně naznačí. Při kolomyjce krajské na př. škrábe bassista na každou osminu d-a po celých osm taktů v takovémto pořádku, druhých osm taktů doprovází jen s a, ale nikoliv se smyčcem, nýbrž pizzicato.

Taková hudba je v celé Haliči mezi sprostým lidem a každý snadno posoudí, že hudba je tam ještě v kolébce. Taková hudba je při tancích a veselkách.

Jak jsme již dříve podotknuli, jsou všechny národní charakteristické nápěvy také nápěvy taneční, ale přec nalezneme ještě jeden tanec, jenž málo co nápěv národní užíván jest. Je to tak zvaný „Obertas.“ Vysvětlení téhož tance není zapotřebí, řeknu-li Vám, že to je český rej dovák.

Mimo již uvedené hudebníky naleznete také hudce židovské, kteří již zcela jinak sestaveni jsou; mají několik houslí, basičku a mimo to jeden klarinet neb lesnici a tamburinu. V některých městech jsou docela rádně organisovaní hudebníci, kteří v Haliči takého jména požívají jak v naší krajině kočovníčtí hudci Turnovští. V městech lázenských jsou orchestry z Čechů sestávající, v krajských a větších městech kapelky vojenské.

(Pokračování.)

Dějiny a charakteristika hudebních nástrojů.

Příspěvek k dějinám hudby podává redaktor.

(Pokračování.)

Nyní přijdeme k hudebním foukacím nástrojům, ježto náhubky opatřeny jsou. K těmto patří h o b o j, a n g l i c k ý r o h, f a g o t, k o n t r a f a g o t, k l a r i n e t, b a s e t n í r o h.

H o b o j,

franc. Hautbois, ital. Oboe.

Hoboj povstal ze šalmaje a byl již v polovici 17. století v obyčeji. Dlouhý čas užívalo se ho ve vojenské hudbě, kdež následkem pronikavého tónu melodii nesa, za nejvýbornější nástroj se považoval. Oudové vojenského sboru jmenovali se od něho h o b o j i s t é. Brzy však užívalo se ho k přednášení choralních melodií a při silně obsazených orchestralních kusech. Že se nástroj tento vždy víc a více zdokonaloval, stal se z něho velmi potřebný orchestralní nástroj, na němž se časem výteční virtuosové vzdělali. Z prvu sestával hoboj z třech kusů: z vrchního, středního a z poklice. Na hoboji nacházelo se ze začátku dvě klapky, kteréž však později až na 13 rozmnoženy byly. Za to pak zmizely rozličné druhy hoboju. Mimo známého diskantního hoboje byl též a l t o v ý pod jmenem C l a i r o n známý, třetí druh jmenoval se C h a l e m e a u a čtvrtý C a l a n d r o n e. Z bassového hoboje povstal fagot. Hoboje zhotovují se obyčejně z pušpanu neb ebenového dřeva. Nejtvrďší dřevo běže se k vrchnímu, nejměkčí k spodnímu dílu. Do nejvyššího otvoru strčí se třtina, která jest vlastně hlavním ústrojem k vydávání tónu. Třtina tato pochází z jižního Francouzsko neb lépe z jižní Italie a jest čím tvrdší tím lepší. Dá-li se palcovým nehtem do ní znamení vrýti aneb vypadá-li zeleňavě, nestojí za nic. Třtina tato musí býti z hněda žlutá a lesk slonové kosti míti. Nástroj tento je opatřen 8 tónovými dírkami a sahá od malého h až k tříkrátčárkovanému f neb a v chromatické škále.

Hoboj má venkovský charakter, je pln laskavosti a takřka ostýchavosti. Nevinnost, prostá utěšenost, něžná radost, ale také bolest opuštěné bytosti svědčí hoboji; nejlépe vyjadřuje vše to hoboje kantabilou. Též jistý druh nepokoje spočívá v něm, avšak dlužno se stríci, by se ho nežívalo k vyjádření mocné náruživosti, bouřlivé zlosti, hrožení neb hrdinnosti, neboť tu by se jeho malý, trpkolibý hlas stal bezmocným a směšným. Někteří velcí mistři, mezi nimi i Mozart, se vady této nevystřehli. Nejsvobodnější, nejkrásnější, nejušlechtlejší thema k pochodu ztratí na své velebnosti, volnosti a kráse, hoboje-li je přednášejí; lépe by se hodila pro flétny, nejlépe však pro klarinetty. Hluboké tóny hoboje hodí se v jistých kvilicích harmoniích, byvše spojeny s dolními tóny klarinetů, anglických rohů a s hlubokým d a es flétn. Vysoké tóny hoboje jsou téměř vždy křiklavé a řezavé a mají málo vnady, prostřední tóny jsou však výborné.

(Pokračování.)

Jan Zach.

Novella ze života českého hudebníka.

(Pokračování.)

Kníže okamžením poznal, že to je už výlev nezdravé a znepořádané mysli. Co muž povážlivý, povah lidských zkušený a při tom lidumilný přistoupil k Zachovi s outrpnou tváří, položil mu ruku na rameno a pravil: „Tuť se mýlíte, mistře Zachu; žádnému zde v cestě nestojíte a nejméně já si přeju, abyste se ode dvora mého vzdálil. Ano jsem tomu právě povděčen, že se zdravým pocíťujete, neboť Vám tedy možná bude něco k vůli mně učiniti. Máme zde schopného, velmi schopného člověka, kterému však se nedostalo posud pravého vzdělání, aby na dokonalost uměleckou dozrál. Takový hlas se ještě ani nezrodil před Arregonim, takový tenor nebyl zajisté ani slýchán na světě. Ale je to hrubý diamant — a jen Vaší péčí se z něho něco dokonalého státi může. Vzal-li pak byste si ho na starost?“

Zach s ochotou přivoliil. Znal toho mladého zpěváka z divadla a začasťo v duchu litoval, že tak valné síly, jakými ho příroda nadala, nedostatkem vyššího navedení k plnému rozvinu dojítí nemohou. Nemělf zajisté ani tušení, že mezi ním a budoucím žákem jeho ještě jiné jim obom nepovědomé pásmo se táhne nežli umění!

Toho samého dne navštívil Arregoni na žádost knížete učitele svého.

Mladý tento muž náležel mezi osoby, jež na první

pohled vábí a příjemným vnějškem k sobě poutají. Nejen že mezi nejkrásnější muže svého času náležel ale i tím obzvláště působil, že z tvárnosti jeho nadobytě pravidelné a příjemné jakýsi ráz duševnosti vyzíral, jenžto každého mžikem podmanil. Hlavní půvab jeho však spočíval v hluboké zádumčivosti, kterou se vešken způsob jeho značoval.

Na Zacha jehož mysl nešťastnou láskou volně podryta ode všeho se s nelibostí odvrácela, co jen poněkud na veselí poukazovalo a naopak zase ku všemu přilnula, co se smutkem jeho souhlasovalo, tím mocněji působil melancholický ráz mladého zpěváka, čím více se přesvědčoval, že nikoliv líčený není ale z hloubky zarmouceného srdce vychází.

Takž se krátkým časem mezi žákem a učitelem přátelský uspůsobil poměr a trávili spolu mnohé hodiny i mimo učení v důvěrném hovoru. Arregoni věděl více, nežli Zach v něm hledal, ač vědomosti tyto do jiných hudebnických oborů sáhaly, Zachovi docela nových a nepovědomých. Z řečí jeho vysvívalo, že daleké cesty konal, a že obzvláštěního vychování byl účasten, jakéž u obyčejných divadelních zpěváků onoho času se ani nenalezalo. Ano i co se peněz týkalo, bylo patrné, že obmezen není na mzdu, jež od ředitelství divadla obdržoval, neboť byl nejen bez dluhů ale spotřeboval nejméně trikrát tolik co gáže jeho obnášela.

„Zdá se, že vám není potřebí divadla,“ pravil jednou Zach, když v důvěřivém hovoru dlouho do noci spolu poseděli.

Arregoni se na chvílku zamlčel, pak oči na učitele pozdvihna a v tvárnosti jeho vřelé účastenství spatře, podal mu pravici a pravil:

„Ba není, mistře Zachu, ale člověk podléhá někdy dojmům a okolnostem, jež z něho něco docela jiného učiní a jinam ho zavedou, nežli kam ho původní poměry postavily. Ani ve snách by mi nebylo napadlo, státi se zpěvákem, ba ani jsem netušil, žeby jakéhos zvláštěního hlasu a jaké schopnosti divadelní ve mně bylo! Jedno však okamžení učinilo, že c a v a l i e r e Bembo se stal zpěvákem Arregonim! — Poznám Vás krátkým časem příliš dobře, ba znám Vás nyní už lépe, nežli sám se domýšlíte, — netřeba mi tedy před vámi tajiti, jak podivně se mnou osud zahrál. Ano, pravé jméno mé jest Giovanni Bembo, a jeden z příbuzných mých předchůdců byl onen znamenitý kardinal Bembo, jehož vysoká vzdálenost a působení za časů papeže Aleše Borgia v dějinách Italska zaznamenáno jest.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z Prahy.

Novoměstské divadlo. Dne 28. června dávala se „Alessandro Stradella,“ romanticko-komická opera v 3 dějstvích od F. z Flotowa. Děj této opery koná se ve Venecii a je následující: Alessandro Stradella se soudruhy svými přišel po loďce k obydlí své milenky Leonory zpívá jí zastaveníčko. Když se světlo v její komnatě objeví, odstraní se druhové a Leonora vystoupivši na balkon praví k Stradellovi, by se tiše choval; přitom oznamuje mu, že se má vdáti za svého ochrance. Stradella dělá jí návrh, by s ním uprchla; avšak brzy na to přibližuje se dav lidí s pochodněmi a tanec nastane. Na to zpívá Stradella a každý z téhož davu mu slibuje, že mu budou ve všem po vůli. Stradella užijíc této příležitosti praví jim, že chce udělati si žert a Leonoru z domu vyvesti. Někteří jdou pro Leonoru a přivedou ji. V tom upozoruje to její ochrance Bassi, a vyšed z domu hledá, volá ji a dává 100 skudů, kdo ji přivede, než mezi tím uprchne Leonora se Stradellou a odeberou se do okolí Římského. (1. děj). V utěšené krajině, v níž se rodiště Stradellovo nachází, viděti lze Leonoru ve svatebním šatě, neboť dnes má býti snátek její slaven. Náhle slyšeti jest znění zvonů. Stradella a Leonora lidem jsouce doprovázeni, jdou do chrámu k oddávkám. Tu přijde od Bassiho najmutý loupežník Malvolio pátraje po Stradellovi, hned na to objeví se druhý loupežník Barbarino. Oba na sebe uderí, avšak poznavše, že jsou stejného řemesla, ptají se obapolně na rodinné záležitosti a shodnou se v tom, že zavraždívše Stradellu o výdělek se rozdělí. Tu přijde Stradella se svou chotí z kostela domů a kvas svatební nastane. Ku kvasu přidruží se oba loupežníci a jsou od Stradelly vítáni. Jedí a pijí a seznavše v Stradellovi řádného umělce ustanoví se na tom, že ho nezavraždí. (2. děj). Leonora a Stradella jsou v komnatě a velebí vlast svou, co zatím oba loupežníci v kostkách hrají. Na to odejdou manželé a Bassi se objeví, vytýkáje loupežníkům, že slib svůj zrušivše Stradellu nezabili. Vymlouvajícím se, že Stradella je uměním obměkčil a přístřeší dal, podává Bassi ještě větší částku peněz až to na 400 skudů přivede. Oba loupežníci svolí. Na pouti zpívá Stradella k Madonně tak krásně, tak cituplně, že pohne srdcem loupežníků a je na dobrou cestu uvede. Poručník Bassi smíří se se Stradellou a vše se raduje. — Tato půvabná opera se svými svěžími a utěšenými nápěvy, se svým obratným pojmutím, se skvělou orchestrací dosáhla brzy přízně obecenstva a je ještě dosud velmi vítanou repertoární operou. Text je původně francouzsky psán a od V. Fridricha pro německé jeviště zpracován. Známa epizoda ze života výtečného zpěváka a skladatele Stradelly je ovšem dosti samovolně zdělána a ku komické operě upotřebena, při tom všem je však libretto působné poskytnutím skladateli hojně příležitosti, by jeho talentu platnosti dodalo. Alessandro Stradella je v skutku nejsvěžeji a nejlepší dílo Flotowa, v němž se nšlechtilé umělecké smýšlení vyššího stupně jeví. Provedení bylo kolisavé. P. Fektér (Stradella) distonoval, p. Kaufhold (loupežník), jenž zde ponejprv pohostinsku vystoupil, nepronikl ani co do zpěvu ani co do hry. Chvalně počínali si pan Hovemann (druhý loupežník) a sl. Prause-ova (Leonora).

— Pan Václav Horák, jenž svým theoretickým spisem „Mehrdedeutigkeit der Akkorde“ před několika lety velkou pozornost na sebe obrátil, pracuje nyní na „Náuce o harmonii,“ v nížto z velké části bludy nynějších theoretiků podstatnými důkazy vyvrátí a jížto zajisté velké sensací v učeném světě hudebním zbudí.

— Tyto dni přibyl sem pan Hynek Vojáček, pianista a skladatel, z Petrohradu. Pan Vojáček, rozený Moravan, je chvalně znám co skladatel českých sborův a písní, které se v Brně a ve Vídni provozovaly. Mimo to složil pan Vojáček mše, ouvertury, piece pro piano a orkestr. Písně i sbory páně Vojačkovy vynikají rázem národním a jsou zvláště na Moravě velmi oblíbeny.

Nové hudebniny. Četným odběratelům katolického varhaníka od Jos. Förstera oznamujeme, že právě vyšel nákladem Roberta Veita, třetí sešit dotčeného díla. Obsahuje postní píseň „Již jsem dost pracoval“ s přiměřenou předehrou, mezihrou a dohrou dle způsobu druhého sešitu, dále píseň „Svatý, svatý, svatý.“ Cena je velmi levná (40 kr. rak. č.) Konečně slušno podotknouti, že následující sešity od nynějška v kratších lhůtách následovati budou. — Nákladem Schlesingera v Berlíně vyjde co nevidět „Zbiór spiewów polskich“ (Sbírka zpěvů polských) od F. Chopina, v německém zpracování od Ferd. Gumberta.

Z Podráviny.

Jest to v skutku znamenitý úkaz, že národ tak zpěvný jakož jest vůbec náš slovanský, ve vyšší nebo tak zvané umělecké hudbě až do posud málo vynikal. Mimo několik málo umělcův buďto tvořivých buďto provozujících nelze nám honositi se svojím uměním, aniž můžeme mluviti o slovanské hudbě, jako na př. o italské, francouzské atd. Vše to platí též o krásné zemi prostírající se mezi Dravou i Savou až k Dunaji. Kdož, komu tam delší nebo kratší dobu meškati bylo, nenaslouchal se slasti krásným i libým zvukům národních písní? Kdo se nevmísil rád v tlupu lidí obkolujících slepce, jenž „gusle“ hraje i nestál tu skoro ustrnut velikolepou prostotou nápěvův těchto vesnických Homerův srbských! Pamatujte se snad na onen pěkný obraz, jenž možná i váš pokoj krásí „Srbi oko pěvača?“ Tak jest i v skutku. — Jak mile však z tohoto oboru vstoupíte do vyššího kruhu, hned se Vám veliký nedostatek objeví. Myslím tu zvlášt kostelní hudbu, co nejšlechternější haluz na vznešeném stromě hudebného umění. Vyjmouc starocírkevní zpěvy, jichž u všech slovanských kmenův veliká je hojnost, nenajdeš tu ničehož, co by o nějakém uměleckém vývinu hudby svědčilo. Varhany se dosti chartrně hrajou a to i v samém Osěku (neb choi zde zvláště o něm pohovořiti, poněvadž hlavní město více méně bývá obrazem i odleskem celé země). U Srbův ani toho nenajdeš, poněvadž jim jejich věrozákon mimo lidský hlasu všeliké hudby zabraňuje. Chtějí-li se na nějakou vokálnou mši ponapnouti, tuť jim teprv svízel nastane, odkud sil sebrať. Totéž platilo o zpěvu v gymnasiálském kostele. Jakž to na vesnicích vypadá při dosavád-

ném nedostatku učitelův a i ústavův za vycvičení-se v hudbě, snadno se může každý domysli. Teprv v nejnovější době začali se vyhrabávati z tohoto smutného stavu, zařídívše spolek pode jménem „Esseker Männergesangsverein,“ v kterémž měšťané i řemeslníci podíl berou, scházejíce se po odbyté práci v domě svého učitele i vůdce p. Humla i dávajíce každý měsíc as jednou malé produkce pro svoje přispívající členy. Před několika týdny koloval tam program pořívající účastenství při zřízení býti majícím spolku „Musikverein“ nazvaném. Jsa ale nyní právě oddálen, nemohu bližších o něm zpráv podati. Vrouceně by přáti bylo, aby také nanejvýš potřebné i chvalitebné podniknutí nepřišlo na zmar. Rovněž i za gymnasium zkvěta lepší doba. Veleštedrá i blahodárná ruka J. E. nejdůstojnějšího biskupa djakovarského p. Dr. J. Strossmayera, jemuž i v naší milé vlasti pomník vroucných dikův zde budiž kladen, onen ústav hojně nadařila. Zakoupena totiž na jeho útraty fisharmonika i dříve jmenovaný p. H. dostává rovněž od J. E. peněžitý příspěvek i vyučuje nyní zdarma schopné i k zpěvu způsobilé žáky, i musí se přiznati, s nepatrným prospěchem. Jest se tedy nadíti, že všechna ta usilování časem hojných i krásných plodův ponosou. O orchestru v theatru, jenž se tam někdy hraje (ale ovšem nikdy opery) — Auditum admissi, risum teneatis amici! — Dovoltež, abysme se nyní z vnačných i panenských luhův pozhnané Slavonie přenesli na velikolepé břehy Adrye, a to proto, abychom opačný obraz viděli. Jest to v Řece, kdež jsme nedávno, neznám už při které příležitosti pozvání dostali, abysme přítomni byli hrubé mši sv. sloužené v dómu. Už několik dní před tím roznesla se po městě pověst, že se bude nová mše od zdejšího maestra J. Zaice provozovati. Snadno se můžete domysli, jak naše duše napnuty byly, ba v kostele kotácela se naše mysl mezi pobožností i očekáváním. Zazvoní se, knězstvo vyjde i po malé chvíli a po velikém šumu počne hudba na kóru. Po prvních akkordech jste jaksi zadiven, ale těšíte se tím, že někdy po nevalném začátku lepší konec následuje. Ale čím dále tím hůř! Častěji jsme se věru musili dívati na sv. obřady, které se před našima očima konaly, abysme se upamatovali, že jsme v chrámě Božím, hudba směřovala na theater! Při leckteré sceně — neb tak jenom mohu nazvati jednotlivé částky této hudby — chtěli jsme si zaskočiti, ba byli jsme i v pokušení přivedeni, oné výtečné zpěvkyni věnec hoditi na jeviště. I aby nic nescházelo této rouhavé modloslužbě, slyšeli jsme s kóru i hlasitá „brava,“ jež se za podíl dostala věhlasnému maestru od rovných němu entusiastův, což ovšem k rozmnožení pobožnosti velice přispívalo! Vzdychnul jsem si i myslil jsem na moje ubohé, prostosrdečné, prostoduché Slavonce. Kdo se v ten den as více modlil, přepjatý Talian aneb srdečný Slovan? Na šlští nás při té hře výborná preludia organisty p. Lžičáře někdy vytrhovala z našeho blouznění i byla nám v skutku potěšujícími oasemi v této poušti pískových i vodových zvukův. Můžeme s chloubou říci, že kde se lepší vkus ujímá, tam Čech. Budiž i nadále naše milozvučná Čechie učitelkyní i mystryní v Slovanství.

√_{-a²}

(V.) Z Budějovic dne 11. června. V ústavu učitelství byly včera slavným způsobem zasvěceny varhany zcela nové, čímž dávná touha čekatelstva mile byla

vyplněna. Po skončených službách Božích odebrali se všickni čekatelé do ústavu, čekajíce na radostnou tu dobu. Okolo desáté hodiny vstoupil důstojný pan školní rada, doprovázený velezasloužilým školním dozorcem, p. Kaucem, velectěným ředitelem hlavní školy a ústavu toho, panem Hradilem, veleváženým učitelem v ústavu, panem Köglerem, pány učiteli hlavní školy, jakož i jinými dobrodinci ústavu řečného — vstoupili do sálu, kdež varhany stojí. Po křesťanském pozdravení následovala srdečná, jadrná řeč pana školního rady, v níž četné výhody řádného hraní na varhany uváděl. Po důkladné a velmi dojemné té řeči zazněl slavný sbor, zpívaný od čekatelů druhého roku. Na to vystoupil čekatel pan Kursa a přednesl báseň „Sv. Cecilie,“ již byl k tomu účelu sám složil, a po něm čekatel pan Venig báseň Herderovu „Die Orgel.“ Po skončení toho zahráli někteří čekatelé několik kusů na varhany, aby i jejich hlas při té slavnosti zazněl. Pan Petřík přednesl nejprv svou vlastní „slavnostní skladbu“ na varhany, pak s panem Šubertem skladbu pro čtyry ruce od Hesse, na to pan Petřík Bachovu fugu do Cis-moll. Na závěrek zpívala se národní hymna, načež hosté se rozešli. — I druhé, staré varhany opatřeny jsou novým pedálem a takto v dobrý stav uvedeny. Jsou tu tedy nyní v ústavu dvoje varhany v nejlepším stavu, a též třetí dobře slouží k lehčímu cvičení. Škoda jen, že při této slavnosti žádná komposice českých skladatelův provedena nebyla. Což nemáme varhanní skladby od Zacha, Koželuha, Pitsche, Krejčího, Zvonaře atd.? Nuže, hledme si komposici našich a také potomkové naši povšimnou si skladeb po nás pozůstalých.

(F. M.) Z Jičína. Jičín má co krajské město v mnohém ohledu veliké přednosti, co se však hudby a zpěvu týká, stojí daleko za jinými a bohužel! i za menšími městy. Tak uslyší každý v okolních městečkách ku př. v Nové Pace, v Pece, v Kopidlně, v Bělohradě a kamkoliv přijde, hudbu mnohem chvalitebnější než u nás. Příčina toho dle mého náhledu jest ta, že se řízení chóru — nechať prozatímne! — svěřuje lidem, kteří ani hudebních schopností ani vzdělání postačitelného nemajíce spíše k něčemu jinému se hodí, než k dirigování, a kteří se pranic o udržení řádné hudby, tím méně o její zvelebení nestarají, tak že hudebníci nemajíce člověka, pod jehožto vedením by se evičiti mohli, spíše zapomenou co byli uměli, než aby se něčemu novému přiučili. Ano, již tak daleko zpět postoupili, že často při službách božích, zvláště pak při slavných, jako v čas vánoční, velikonoční, svatodušní a jindy ani nevědí, co mají knězi odpovědít, tak, že se lid, jsa na zmatek takový upozorněn, roztržitě ohlíží a z pobožnosti své vytrhová bývá. Žádoucnou jest, by se řízení kostelní hudby svěřilo muži vzdělanému a schopnému, který s to jest, hudbu, za kterou se naše město nyní stydětí musí, na lepší stupeň přivesti. — Salonní hudba teprv v tomto roku o něco málo ku předu postoupila, a to hlavně přičiněním p. France, bývalého kapelníka u c. k. vojska, který se nyní v Jičíně zdržuje a hudebníky kusům novějším učí; k nemalé naší radosti vyznat musíme, že nehází hráčů na zed'. Toliko litovati musíme, že hudebníků je velmi málo, — jest jich jen asi 12. — Přiznivější úsudek vynesti musíme o zpěvu zdejších gymna-

siálních studujících, čítá totiž naše gymnasium valný počet dobrých zpěváků mezi studujícími, kteří obyčejně v neděli při pozdvihování krásné čtvero zpěvy vedením pp. profesorů B a u d y š e a zasloužilého M a l o c h a velmi dobře zpívají. Mimo to se dvakráté týhodně ve škole eviči, zpívajíce rozličné zpěvy a k jich eti budiž řečeno, že dělají znamenité pokroky. Veliké zásluhy o zpěv zdejších studujících získal sobě chvalně známý velebný pán J. Tobiášek, který před 2 roky za příčinou svého povýšení naše město opustil. Předce však přicházel ku každé slavnosti, kterou gymnasium konalo a oblažil každého svým jemným zpěvem.

(A. B.) Z Litomyšle. Opět v Litomyšli německý koncert! V neděli dne 19. června uspořádal zdejší zasloužilý pan adjunkt Vojtěch Svoboda hudební zábavu, jejížto výnos byl určen k potřebám válečným. Četná společnost zdála se být uspokojena, ačkoliv přec někde mračivých tváří viděti bylo. Smím-li o jednotlivých spoluúčinkujících osobách se zmíniti, chci několik nestranných slov promluvit. Začátek učinil sbor studujících, kteřížto zde pod řízením p. F. Krause zpěvický spolek zřídili. Zpívali totiž „Schwertlied“ od Th. Körnera, hudba od Webra, dosti skvěle a upokojili veškeré obecenstvo. Slečna Anna Straussová přednášejíc pianní skladby od Brisson-a a Blumenthala, obdržela sice velkého potlesku, ale nevím, zdali neplatil tento potlesk více osobnosti nežli výbornosti hry její; slečna Jettmarová hrála „Rondo bollero“ pro piano s průvodem violiny od Voříška dosti zdařile, i slečna Jesslerová zpívala „Tausendschön“ od Eckerta, a pak „Ich wollt' meine Lieb“ od Mendelssohn Bartholdy-ho poslední se slečnou Svobodovou skvěle. Pan Fr. Kraus zpíval „Hinaus in die Welt“ od Müllera, hudba od Marschnera až na malou chybičku dobře. Opět na tomto německém koncertě jen jedna česká deklamovánka a sice „Ženit neb neženit“ od Frant. Ruběše byla přednešena, avšak líbila se obecenstvu více do obsahu, než do uhlazené přednášky páně Menšíkovy. Jak z všeobecného potlesku souditi bylo, dosáhla koruny koncertu slečna Alb. Svobodová, která „An die Heimath“, „Uherskou píseň beze slov“ a „Ballet-Scenen“ od Beriota na housle hrála a všeobecné chvály si získala. Ostatně může o ní to samé platiti co o sl. Straussové. — Ku konci jsme ještě slyšeli přec jeden český čtvero zpěv a sice „Aby věrní Čechové“ sbor pro mužské hlasy od Jelena, přednášen opět od zdejších studujících, který nadevšecko vynikl. — Výsledek tohoto koncertu byl skvělý; sešlo se k nadzminěnému účelu okolo 130 zl. rak. č.; bylo by žádoucné, by podobné zábavy se často dávaly; avšak radíme p. uspořadatel, by

si skladeb domácích komponistův více všímal, neboť tím se zvedne hudebnictví české a tím osvědčíme, že si skladatelův domácích vážiti umíme. Při této příležitosti chci se zmíniti též o zdejší hudbě kostelní, která víc a víc klesá, obzvláště v kostele klášterním, kde ani v neděli zpívanou mši není slyšeti. Toliko v úterý dne 21. na sv. Aloisia byla zde slyšána mše do c-dur od Haydena, která velmi bídně šla. Ředitel kůru se sice snaží dosti o zvelebení hudby, jest zde však velmi málo znalců a pěstitelů. Též jest mi to proti mysli, že v klášterním kostele, přec v českém městě ani jednou za měsíc se nezpívá, anť se to dříve jednou neb dvakrát za týden stávalo. Příčinu toho jinde nelze hledati, než v nenávisti zdejšího p. ředitele gymnasia k české řeči, který se již opovážil českou řeč řečí osl... nazvati. To jest ovšem bolesné.

Darmstadt. Dne 7. června provozoval zdejší hudební spolek ku prospěchu poraněných rakouských vojnů u Montebello Händlovo oratorium „Israelité v Egyptě“ v městském chrámě. Mezi spoluúčinkujícími byla dvorní zpěvkyně sleč. Emilie Schmittová, Pražanka, a dvorní zpěvák Josef Wagner.

Milán. Italská zdejší opera je zavřena; hudební noviny „Gazetta musicale“ oznamuje ve svém čísle od 29. května, že vycházeti přestane.

Paříž. Kromě kantaty „Magenta“ od Meryho a Aubera, jež se dne 6. června ve velké operě dávala, složil Saint-Georges a Halevy také novou kantatu pod jmenem „Italie“, která se dne 7. června provozovala a při nížto Montanbry, Jourdan, Crosti, madame Faure-Lefevreová účinkovali. Na tento způsob zdá se býti italská válka pro divadelní kassy výnosnější než pro bursy. — Dle rozkazu státního ministra Foulda musí každý exemplár ladičky (Stimmgabel) kolke m opatřen býti. Na každé ladičce musí přidělena býti lyra a písmenky *D* a *N* (Diaspon normal — ladička normalní). Kolkování děje se zdarma profesorem hudby Lissajous-em v místnostech císařského konservatoria. Divadlo „Théâtre lyrique“ bude dne 30. června docela zavřeno.

Úmrtí. Kapelník Stunz zemřel dne 18. června v Mnichově. — Paní Anglés de Fortuniova, španielská zpěvačka zemřela dne 3. června v Stuttgartu.

Listárna. Panu T. v L. Školských vzorů krásopisných od výtečného Petra Mužáka vyšel sešit druhý, obsahujef návod k rychlopisu 12 listů. Sešit je za 30 rak. č. Na 9 exemplárů dávají se tři nádavkem.

Jelikož mnozí páni odběratelé předplativše se v nynějším roku na 3 čtvrtletí praemii žádají, loňský čtvrtletník (1858) k tomu počítají, dlužno nám podotknouti, že toliko týž pan odběratel praemii obdrží, jenž všechna čtvrtletí ročníku 1859 (od ledna do prosince) odebere.

K dnešnímu číslu přiložena jest notová příloha obsahující praeludium od Frimla a fugu na národní hymnu od A. Hniličky.